

Pándi Erik¹ r. alezredes

A SZABÁLYOZÓ HATÓSÁG SZEREPE AZ ELEKTRONIKUS KÖZIGAZGATÁSI SZOLGÁLTATÁSOK SZÉLESKÖRŰ ELTERJESZTÉSÉBEN

THE ROLE OF THE REGULATING AUTHORITY IN GENERALIZING THE USE OF ELECTRONIC PUBLIC ADMINISTRATION SERVICES

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 2005. november 1-jén hatálytalanította az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvényt. A Ket. számos új, ügyfélbarát jogintézményt kíván meghonosítani a hatósági eljárásokban. A Ket. szerint minden hivatalnak az elektronikus kapcsolattartás valamilyen formáját biztosítani kell az állampolgárnak, ez lehet a vezetékes telefontól a mobiltelefonon át az e-mail lehetőségéig. A Nemzeti Hírközlési Hatóság, mint az információtechnológiai (ICT) ágazat hazai állami szabályozó szerve a liberalizált piaci környezet fenntartásával és a hatékony verseny megteremtésével segíthet a privát szféra (lakosság és vállalkozások) számára felkínált ICT szolgáltatások szélesebb körű felhasználásában. A felhasználás bővülése indirekt úton elősegítheti az e-közigazgatási szolgáltatások elterjedését. Jelen közlemény áttekinti a hazai ICT infrastruktúra igénybevételének helyzetét és a nemzeti hatóság szabályozástechnikai lehetőségeit.

2004. CXL law on the general regulations of public administration policies and services, invalidated the 1957. IV law on general regulations of state administration policies. The law attempts to introduce many user-friendly legislative institutions to the administrative policies. According to the law, all offices have to provide some kind of electronic contact for the citizens. This can be telephone, mobile phone, e-mail etc. The National Communication Authority, as the national public regulation organization of the Information-Communication-Technology sector, can help to enable wide-spread usage of the ICT services available to the private sector (residential, and business), by conserving the liberalized market environment and creating efficient competition. The spreading of electronic usage can indirectly help the spreading of e-economical services. This article summarizes the current state of domestic ICT infrastructure usage, and the options for the national authority in terms of the regulation techniques.

¹ Szerző: Dr. Pándi Erik r. alezredes, a Távközlési Szolgálat főosztályvezetője

1. Az információs társadalom fejlődésének hazai vetületei

Közösségi viszonylatban Magyarország az internet elterjedtsége szempontjából nem áll jó helyen és ennek hatásai gyakran visszatükröződnek az elektronikus közigazgatási szolgáltatások felhasználásának alacsony szintjében is.

A világháló használatával összefüggő mérhető adatokban hozzávetőleg két éve nincs változás, amely azt is jelenti, hogy a változásokra lassan reagáló közigazgatással szemben alacsony a társadalmi nyomás az elektronikus szolgáltatások széleskörű kiterjesztését illetően.

1.1. Lakossági jellemzők

A lakosság hozzávetőleg fele kedvezően viszonyul az elektronikus ügyintézéshez, és a szolgáltatások mibenlétével tisztában levők több mint harmada ki is kívánja próbálni azokat.

Az internet elterjedtségével és felhasználásával összefüggésben megállapítható, hogy a hazai háztartások számítógéppel való ellátottságában sem történt komolyabb változás az elmúlt években, 2006-ra a háztartások harmada rendelkezett valamilyen számítógéppel.²

Az elmúlt években folyamatosan csökkent a vezetékes telefon-előfizetések száma, ezzel együtt növekedett a mobiltelefon-előfizetések száma, ami a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint folyó évre elérte a 100 lakosra jutó 90 előfizetést.

Miközben 2005-ben az internet-hozzáféréssel rendelkező háztartások közel kétharmada szélessávon csatlakozott az internethez, addig a teljes lakossági ellátottság csak 15%-os.

A tavalyi évben a magyar társadalom egynegyede volt az internet használója, korábbi társadalmi összetételük lényegében nem változott, vagyis a fiatalok, a magasabb iskolai végzettségűek, illetve a településhierarchia szerint magasabb státusú településeken lakók magasabb arányban használják a világhálót.

Az internetet kétharmaduk otthonában is használja. Második legnépszerűbb helyszín a munkahely, amit az iskola követ, egyéb helyeken, így a közösségi hozzáférési pontokon még ennél is kevesebben interne-

² Gyorsjelentés a World Internet Project 2005. évi magyarországi kutatás eredményeiről

teznek. Az internetet használók több mint fele keresett már információt közigazgatási weboldalairól magánemberként, mintegy negyede töltött le hivatalos űrlapot, és mintegy nyolcaduk küldött már online kitöltött űrlapot.

Az információkeresés és az ügyintézés gyakoriságában mutatkozó különbség számos okkal magyarázható.

Egyrészt a böngészés természetesen is magasabb, hiszen az egyes közigazgatási honlapjának felkeresése nemcsak abból az okból történhet, hogy online intézhessék ügyeiket, lehet ez csupán általános információk keresése.³

A közigazgatási honlapja gyakran a legkézenfekvőbb megoldás, ha egy hivatali telefonszámra, ügyeleti rendre, vagy másra kíváncsi az állampolgár, ugyanakkor még mindig elsősorban a személyes, vagy papíralapú ügyintézés az elterjedt.

Az online ügyintézés nem képes az internetet ma még nem felhasználók számára praktikus és hasznos felhasználási lehetőségeket felmutatni, így az e-szolgasztatás kiépítése még önmagában nem járul hozzá a világháló használatának tömeges elterjedéséhez.

Az internetes ügyintézés használatához hasonlóan az e-kormányzattal és e-önkormányzattal kapcsolatos kedvező benyomások megléte is összefügg az internet-felhasználók képzettségével, beosztásával és életkorával.

Egyértelmű, hogy leginkább az idősebb generáció tagjai és a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők vannak tisztában azzal, hogy a hivatalos ügyek egy része a világháló segítségével is elintézhető.

A weben keresztül történő ügyintézésrel összefüggő akadályok közül — az állampolgárok részéről — leggyakrabban a technológiai korlátok jelennek meg, vagyis az otthoni internet kapcsolatának hiánya, illetve a biztonságérzet alacsony foka.

1.2. Kormányzati mutatók

Hazánkban a közigazgatás elektronizációjának a folyó év közepén történt kormányzati struktúra módosításáig két felelőse volt, amelyek egymástól gyakran igen távol eső módon befolyásolták az államigazgatás és az önkormányzatok ilyen irányú fejlesztéseit.

³ Nyitvatartási idő, cím, fórum, stb.

1.2.1. Hazai közigazgatási szolgáltatások

Az EU általdefiniált 20 leggyakrabban igénybe vett szolgáltatás a magyar közigazgatásban 27 szolgáltatással fedhető le:⁴

Állampolgári:

1. jövedelemadó bevallás/kivetett adó;
2. álláskeresés interneten keresztül;
3. állásbejelentés interneten keresztül;
4. munkanélküli járadék igénylése;
5. gyermekek után járó pótlék igénylése;
6. kötelező eü. biztosítás ellátásai;
7. tanulói ösztöndíj megpályázása;
8. útlevel ügyintézés;
9. gépjárművezetői engedély ügyintézés;
10. járművekkel összefüggő ügyintézés;
11. építési engedély iránti kérelem;
12. rendőrségi online bejelentések;
13. könyvtári katalógusokban böngészés;
14. születési akvi. kivonatok ügyintézése;
15. házassági akvi. kivonatok ügyintézése;
16. felvételi jelentkezés ügyintézése;
17. lakcímváltozás bejelentése;
18. eü.-vel összefüggő szolgáltatások;

Vállalkozói:

19. munkavállalók és foglalkoztatottak részére nyújtott szolgáltatások;
20. munkáltatók bejelentése nyugdíjbiztosítási adatokról;
21. társasági adóbevallás, értesítés;
22. ÁFA-bevallás, értesítés;
23. kft.-k, rt.-k bejegyzése, változásbejegyzése;
24. adatközlés a statisztikai hivatalok részére;
25. vámáru-nyilatkozatok benyújtása, kezelése;
26. környezetvédelemmel összefüggő engedélyek beszerzése;
27. közbeszerzési eljárás.

⁴ Amelynek magyarázata, hogy a közösségi dokumentumok közszolgáltatásokról és nem közigazgatási ügyekről szólnak. A 20 közösségi szolgáltatás leírása az Európai Bizottság által, COM/2001/0140 final azonosítóval kiadott közleményben található meg

A szolgáltatások definiálása során nem a tartalom, illetve a szolgáltató, hanem a szolgáltatások alanya a rendezési pont. Ezek Magyarországon is a legkeresettebbek közé tartoznak, ezért a Ket. végrehajtásához kapcsolódóan a közigazgatási szolgáltatások elektronizálásának keretében e szolgáltatások hazánkban is kiemelt prioritást kapnak. A közigazgatás korszerűsítését szolgáló aktuális e-kormányzati feladatokról szóló 1044/2005. (V.11.) Korm. határozat függelékében meghatározott elektronikus közszolgáltatások bevezetésével kapcsolatos elvárásokat a tavalyi év végéig 14 intézmény teljesítette.

1.2.2. A szolgáltatások infrastrukturális alapjai

Az e-kormányzati feladatok ellátásának és működésének alapja a *Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer*, amely magába foglalja az alapinfrastruktúrát biztosító *Elektronikus Kormányzati Gerinchálózatot*, az egykapus ügyintézés megvalósító és a központi tájékoztató szerepet betöltő *Kormányzati Portált*, az egyes ügyek intézésében a tájékozódást segítő, és a privát szféra számára információt szolgáltató *Kormányzati Ügyféltájékoztató Központot*, és az elektronikus ügyintézés igénybe vevők azonosítását biztosító *Ügyfélkaput*. Ez az infrastruktúra egyben a következő funkciók és szolgáltatási elemek integrációját is jelenti:

- a) technológiai szinten megvalósítja a személyek, a dokumentumok, az eljárások és a tranzakciók hiteles azonosítását;
- b) a szükséges szolgáltatások és információk eléréséhez hatékony navigációt biztosít;
- c) lehetőséget teremt a hiteles dokumentumok tárolására, az intézményeken belüli és intézmények közötti eljárások lebonyolítására.

A *Kormányzati Ügyféltájékoztató Központ* célja, hogy egy többcsatornás interaktív információs szolgálatot nyújtson a közigazgatás és a lehetséges ügyfelek között, egyértelmű és azonnali válaszokat adjon a privát szféra számára. Feladata tehát a teljes körű és szakszerű tájékoztatás és útbaigazítás a Kormányzati Portállal és az Ügyfélkapuval együttműködve. Ezen felül a közigazgatási szerveknek elektronikus tájékoztatást kell nyújtaniuk a következőkről:

- a) a szervezetről, elérhetőségről, ügymenetről, ügyintézők neveiről, és egyéb más érdemi információról, ami az ügymenetet elősegíti;
- b) a vonatkozó jogszabályokról, az ügyintézési határidőkről, az elektronikus ügyintézés lehetőségeiről, módozatairól, a beadvány kitöl-

tésének módjáról, az eljárási illeték vagy más díj megfizetésének módjáról;

- c) az elektronikus ügyintézésben résztvevő szervezeteknek biztosítaniuk kell, hogy az ügyekkel kapcsolatos információk naprakészek, hitelesek és interneten keresztül is elérhetőek legyenek.

Az *Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat* nélkül lényegében véve nincs e-közigazgatás. A zártcélú hálózat feladata, hogy a kormányzati és közigazgatási adatbázisokat, hálózatokat és informatikai rendszereket összekapcsolja, illetve biztosítsa a különböző kormányzati szolgáltatások elérhetőségét a privát szféra számára. A hazai hivatalos szervek az EKG-n keresztül lépnek kapcsolatba a közösségi társszervekkel, azok rendszereivel például a katasztrófavédelem, az élelmiszerbiztonság, a menekültügy területén. A hálózathoz 2005 év végén 637 állami (önkormányzati) intézmény csatlakozott⁵ amelyből 107 volt fővárosi. Kormányzati tervek alapján folyó év végéig a kiszolgáltak körét 900 intézményre, 2008 végéig pedig 1.500-ra kell bővíteni.

Az *Ügyfélkapu* 2005-ben kerül kialakításra. A kapu az az eszköz, amely biztosítja, hogy a privát szféra ügyeinek intézése céljából, elektronikus úton, egyedileg azonosított módon, biztonságosan léphessen kapcsolatba a közigazgatás szerveivel. Az *Ügyfélkapu* célja tehát, hogy egykapus, kényelmes, online ügyintézési lehetőséget biztosítson, így váltva ki az önálló azonosítási, hitelesítési infrastruktúrák használatának kényszerét.

Az *E-kormányzat 2005 stratégia* alapján a kormányzati webtevékenység újraszabályozásával a kormányzati és közigazgatási szolgáltatásokat centralizált rendszerben kell megvalósítani úgy, hogy a privát szféra különösebb internetes ismeretek nélkül is boldogulni tudjon használatuk terén. A Kormányzati Portál ügyfélkapuján való bejelentkezést követően a felhasználónak könnyedén meg kell tudni találnia az ügyintézéshez szükséges honlapokat, amelyek azonos felépítésük révén segítik elő a gyors hozzáférést. A privát szféra számíthat arra, hogy a honlapokon vagy hírlevelek útján hozzájut a legfrissebb, aktuális információkhoz, sőt a fórumokon konzultálhat az oldal fenntartóival, az ügyben illetékes szakértőkkel, illetve olvasótársaival. A honlapok harmonizációjának egyik legfontosabb eleme, hogy XML-alapú kommunikációs csatorna

⁵ A Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus-kormányzat-központ adatai alapján

készült a Kormányzati Portál és a megvalósításban résztvevő közigazgatási szervek honlapjai között. Ez biztosítja, hogy az intézményi honlapokon megjelenő tartalmak bekerülnek a Kormányzati Portál szerkesztőségi rendszerébe, és jelentőségüktől függően megjelennek a portálon is.

Az e-közigazgatási szolgáltatások minél szélesebb körű elterjedésének érdekében a nyilvános hozzáférési pontokon⁶ szakértők nyújtanak segítséget az internet használatában kevésbé járatos állampolgároknak az ügyintézésben. A szolgáltatások eléréséhez ki kell használni a mobil adatátviteli technológiákat is, illetve gondolni kell azokra is akik hagyományos módon (nem elektronikus formában) kívánják ügyeiket intézni.

1.3. Tényszerűség

Összességében látható, hogy a közösségi programokkal párhuzamosan hazánkban is folyik az elektronikus közszolgáltatások kialakítása, szélesítése. A szabályozó- és a szervezetrendszerek folyamatosan fejlődnek, ki-, illetve átalakulnak. Az elektronikus szolgáltatások gyorsabb ütemű bevezetést azonban hátráltatja a hazai privát szféra ICT eszközökkel és szolgáltatásokkal való ellátottságának viszonylag alacsonyabb szintje, ami miatt még nem alakulhatott ki az indirekt nyomás, amely a közigazgatás szereplőit — *a jogszabályi kényszeren túl* — az új szolgáltatási technológiákra való áttérésre sarkallná.

2. A nemzeti szabályozó hatóság szerepe

A kérdés természetesen az, hogy az e-közigazgatás kiépítése és az e-szolgáltatások szélesítése milyen konkrét előnnyel és haszonnal jár. Az Európai Unióban a GDP növekedésének egynegyede, míg a termelékenység növekedésének 40%-a az ICT eszközök alkalmazásának tulajdonítható. A közigazgatás három lehetséges területen is hozzájárulhat az információs és kommunikációs eszközök termelékenységét növelő hatásának erősítéséhez:

- a) az ICT eszközökbe való befektetéssel;
- b) a termelés ösztönzésével;
- c) magával a használattal.

⁶ pl.: eMagyarország-pontok, teleházak, stb.

Az információs és kommunikációs technológiák fellendíthetik a gazdaságot és foglalkoztatást, ezért a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) szabályozói lehetőségeinek aktívabb alkalmazásával elősegítheti, hogy a hazai privát szféra ICT szolgáltatásokkal való ellátottsága, a felhasználás terén bővülés induljon meg.

2.1. Szabályozási koncepció

Az NHH 2006–2010 közötti időszakra megfogalmazott szabályozási stratégiája több célt is kitűzött. Egyrészt megadja az általános kereteket és kijelöli a főbb szabályozási irányokat, ezzel elősegítve a kiszámíthatóságot, valamint a szabályozó és az iparág közti kommunikáció erősödését. A stratégia fókusza az elektronikus hírközlési piac, de a konvergencia-folyamatok erősödése miatt a kapcsolódó területekkel való kölcsönhatás is figyelembe vételre került.

Az NHH szabályozási stratégiája célrendszerének keretét az EU releváns jogszabályai és irányelvei, a nemzetközi kötelezettségvállalások és a hazai jogi környezet — *kiemelten az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (Eht.)* — adnak.

A legfőbb közvetlen cél a hatékony verseny⁷ megteremtése. A célrendszer további eleme a fogyasztói érdekek teljesülése, amelyek a szolgáltatások elérhető árában, magas értéktartalmában és széles kínálati választékban testesülnek meg. A célrendszer harmadik elem az össziparági érdek, amelyet három tényező jellemez:

- a) innováció;
- b) beruházások;
- c) pénzügyi stabilitás mértéke.

A szabályozó végső célja a fogyasztói érdekek megvalósulása, de legfőbb, közvetlen céljává mégis a hatékony verseny megteremtése válik. Az egyes célok megvalósulása közötti esetleges ellentmondások esetén a verseny elsődleges prioritást kap a többi cél megvalósulásával szemben, de az NHH a nettó hasznosság elvének megfelelően mérlegeli és összehasonlítja az egyik cél megvalósulásakor keletkező előnyöket az esetlegesen egy másik cél megvalósulásában bekövetkező hátrányok

⁷ A hatékony verseny piaci szereplők közötti magas intenzitású versenyt jelenti mind a – hozzáférési – infrastruktúrák, mind a kiskereskedelmi szolgáltatások szintjén. Hatékony verseny esetén nincs a piac dinamikáját önmagában vagy másokkal együttműködve jelentős mértékben befolyásolni képes szereplő

mértékével. Ezen túlmenően pedig a szektorszintű érdekeknek a pénzügyi stabilitás mutatóira az NHH figyelembe vesz olyan minimum szinteket, amelyek lehetővé teszik a verseny fenntarthatóságát.

A célrendszerben megfogalmazott fogyasztói és össziparági érdekek⁸ teljesülésének szempontjából fontos, hogy az NHH stratégiájának megvalósításával párhuzamosan, összehangoltan infokommunikációs közpolitikai és gazdaságfejlesztési programok is alkalmazásra kerüljenek. Az NHH Eht.-ből levezethető hatásköréből adódóan ezen célok teljesülésére közvetlenül kevésbé tud hatni, pozitív befolyást leginkább a közvetlen célok minél nagyobb mértékű megvalósulásán keresztül tud kifejteni.

2.2. Várható piacfejlődés

A hazai elektronikus hírközlési piac bővülése az elmúlt évtizedben dinamikus volt. A reális szabályozási eljárások kialakítása megköveteli a jövőben várható piaci folyamatok hiteles felmérését.

2.2.1. Jelenlegi piaci helyzet

1999–2004 között az elektronikus hírközlési piac stabilan bővült. Mind növekedése, mind GDP-bei súlya alapján a régióbeli országokhoz hasonló fejlődést mutatott. Belső struktúrájában a nagykereskedelmi bevételek súlya növekedett, míg a kiskereskedelmi hírközlési bevételekben a vezetékeshang-piac lassú visszaesése mellett a mobilhang-piac és az adatpiac növekedett jelentősebb mértékben. A piaci szereplők egyre nagyobb aránya nyújt hang-, adat- és audiovizuális szolgáltatást. Az elektronikus hírközlési piacon ennek ellenére a Magyar Telekom domináns méretű szereplő.⁹

A szabályozási célok megvalósulása jelenleg vegyes képet mutat. A mobilhang-piacot igen erős és növekvő verseny jellemzi, az adatszolgáltatás (internetszolgáltatás) piacán a verseny közepes méretű, bár ez jó részben csak szolgáltatásalapú verseny. Ezzel szemben mind a helyhez kötött hangszolgáltatás, mind az audiovizuálistartalom-terjesztés piacára a kisebb mértékű verseny jellemző. A fogyasztói érdekek teljesülését tekintve is visszatükröződik ez a kettősség. A szektorérdekek mentén a jelenlegi piacot a pénzügyi stabilitás, de viszonylag alacsony és csökkenő beruházási szint jellemezte.

⁸ Illetve egyéb, tágabban értelmezett társadalmi és nemzetgazdasági célok

⁹ Bevétel tekintetében megközelíti a 60%-ot

2.2.2. Trendek

A hazai elektronikus hírközlési piac jövőbeni fejlődése a magyar piacon releváns keresleti-kínálati mozgatórugók alakulásának és az általános elektronikus hírközlési piaci trendek, illetve magyarországi hatásainak függvénye. A hazai piacfejlődési forgatókönyvek a szabályozási szempontból legfontosabb és kimenetelét tekintve jelentős bizonytalanságú trendek mentén állíthatók össze:

- a) technológiai dimenzió (mennyire lesz jelen egy olyan domináns infrastruktúra szereplő, amely az elektronikus hírközlési szolgáltatások nagy részét képes hatékonyan nyújtani);
- b) szolgáltatási dimenzió (mennyire és milyen gyorsan mosódnak össze a különböző elektronikus hírközlési szolgáltatások, illetve milyen mértékben terjednek el a több hírközlési szolgáltatást magukba foglaló kombinált szolgáltatások);
- c) értéklánc dimenzió¹⁰ (mennyire lesz jellemző, hogy a piaci szereplők tevékenységi területei szétváljanak, vagy konvergálnak az értéklánc mentén).

2.2.3. Piacfejlődési forgatókönyvek

Az előző három felvetés mentén a következő négy forgatókönyv¹¹ kezelhető el a magyar elektronikus hírközlési piac 2010-ig tartó fejlődésére:

- a) platformok küzdelme (nincs domináns és jelentős versenylőnnyel bíró szereplő az infrastruktúrák szintjén, a kombinált szolgáltatások elterjedése limitált, míg az értéklánc integrált marad);
- b) domináns szereplő (az infrastruktúrák szintjén a Magyar Telekom domináns szerepet játszik és jelentős versenylőnnyel rendelkezik, a kombinált szolgáltatások hatása számottevő lesz, míg az értéklánc integrált marad);
- c) fokozódó verseny (nincsen domináns és jelentős versenylőnnyel bíró szereplő az infrastruktúrák szintjén, a kombinált szolgáltatások hatása számottevő lesz, az értéklánc szétesik, vagyis több szereplő jelenik meg az egyes értékláncelemek mentén);

¹⁰ értékláncelemek: tartalom-előállítás, tartalomszerkesztés, szolgáltatás/alkalmazás, átvitel, hozzáférés, végberendezés, fogyasztói kapcsolatok

¹¹ a forgatókönyvek a jelenlegi szabályozási környezetet változatlanul feltételezik, ezzel bemutatják a piac „organikus” fejlődésének lehetséges irányait

- d) szolgáltatások leválása (az infrastruktúra szintjén a Magyar Telekom domináns szerepet játszik és jelentős versenyelőnnyel rendelkezik, a kombinált szolgáltatások hatása számottevő lesz, de az értéklánc jelentős mértékben szétválik);

A várható bekövetkezés a *domináns szereplő*, illetve a *fokozódó verseny* forgatókönyvek mentén lehetséges.

2.3. Szabályozási irányelvek

A szabályozási célok, valamint a különböző piacfejlődési trendek alapján kerültek megfogalmazásra a szabályozási eszközök alkalmazásának irányelvei.

2.3.1. Vezérirányelvek

Az NHH feladata kettős, egyfelől hosszú távon a szűk keresztmetszetek¹² megszüntetése a cél, másfelől pedig amíg ezek a szűk keresztmetszetek léteznek, meg kell akadályoznia, hogy a szűk keresztmetszet miatt előnyt élvezők piaci erőfölényükkel visszaéljenek.

Rövidtávon a legfőbb szűk keresztmetszet a hozzáférési infrastruktúra szintjén adódik, elsősorban a rendkívül magas belépési korlátok miatt. Emellett az értéklánc mentén további szűk keresztmetszet a meglévő ügyfélbázisok mérete.

Középtávon cél továbbá, hogy az alkalmazások és tartalom szintjén se jöjjön létre szűk keresztmetszet, illetve a jelenleg jelentős piaci erőt (JPE) képviselő szereplők ne vihessék át piaci erőfölényüket a kapcsolódó piacokra.

A hatékony verseny kialakításához a szabályozásnak már rövidtávon feladata a hatékony fogyasztói választás és váltás előfeltételeinek megteremtése.

Ezen fogyasztói jogok egy részét maga a verseny is képes megvalósítani, azonban az NHH-nak számos eszköz áll rendelkezésére, hogy hozzájáruljon az előfeltételek létrejöttéhez, amennyiben a piaci mechanizmusok ezt önmagukban nem biztosítják.

¹² Szűk keresztmetszet: az elektronikus hírközlési piacok természetéből, a jelenlegi trendekből, valamint az eddigi piaci fejlődésből fakadóan alakultak ki. Ezek a szűk keresztmetszetek torzítják és akadályozzák a verseny kialakulását

2.3.2. Specifikussági elvek

Az NHH a specifikussági elveket a következők szerint határozza meg:

- a) a hatóság technológiai preferenciák nélkül szabályoz (technológiától semleges, de a piac sajátosságai folytán technológiaspecifikus szabályozást valósít meg);
- b) a piacokon, illetve a szolgáltatásokon felül álló, azokra általánosságban érvényes verseny-, fogyasztói- és szektorcélokat és irányelveket fogalmaz meg az NHH (azonban a konkrét beavatkozások szintjén szolgáltatásspecifikus szabályozást határozhat meg);
- c) a hatóság az elkülönült, de hasonló piacon működő JPE-szolgáltatókra vonatkozóan a releváns piaci pozíciótól függő differenciált szabályozásokat beavatkozásokat alkalmazhat;
- d) földrajzi szinten a helyi adottságokat figyelembe vevő differenciált szabályozási beavatkozásokat alkalmazhat az NHH;
- e) a hatóság csak az új szolgáltatások megjelenését tekinti feltörekvő piacoknak, amelyeket nem kíván a korai szakaszban szabályozni;
- f) a piaci és technológiai folyamatok alapján, a közösségi irányelveket figyelembe véve, folyamatosan felülvizsgálja a szabályozás specifikusságának szükséges mértékét az NHH.

2.3.3. Megvalósítási elvek

Az NHH a megvalósítási elveket a következők szerint határozza meg:

- a) a hatóság a szabályozásban a transzparencia, a hosszútávú kiszámíthatóság és a konzisztencia elvét követi. Előre meghatározott és kommunikált célokat, elveket és módszertanokat követő szabályozást alkalmaz;
- b) a beavatkozási döntések előtt megvizsgálja az alternatív eszközök hatásait és az arányosság, valamint a nettó hasznosság elvének betartásával biztosítja a szabályozás hatékonyságát az NHH. A beavatkozásnál tekintettel van a fenntartható verseny kialakulásának ütemére, és figyelembe veszi a szabályozási beavatkozások megvalósításának idő- és költségigényét;
- c) a hatóság együtt kíván működni az elektronikus hírközlésben érintett szereplőkkel. Ennek keretében a JPE, illetve egyéb piaci sze-

- replők megtartása és hatékony verseny iránti elkötelezettsége alapján alakítja ki a szabályozás szükséges részletezettségét;
- d) annak tudatában, hogy a hatásos szabályozás alapja a betartás és szükséges esetekben az erélyes retorziók alkalmazása, a hatóság mindig kiszámítható, de egyben határozott módon kíván fellépni.

2.4. Lehetséges beavatkozások

Mivel a piacfejlődés eltérő irányai, azaz eltérő piaci forgatókönyvek megvalósulása esetén a szabályozási célok megvalósulása is különböző mértékű, a meghatározott szabályozási irányelvek mentén a konkrét beavatkozások is különbözhetnek. Az eltérő piacfejlődés esetén ugyanazon beavatkozás azonban különböző súllyal is elképzelhető. Lehetséges beavatkozások lehetnek:

- a) végződtetési díjak felülvizsgálata, különös tekintettel a mobilvégződtetési-díjak további csökkentésére;
- b) az audiovizuális tartalom-terjesztés piacán a verseny feltételeinek megteremtése;
- c) fogyasztói informáltság növelésének aktív támogatása.

A hatóság a domináns szereplő piacfejlődési forgatókönyvvel¹³ összefüggésben a beavatkozás részletes vizsgálatát az alábbiak szerint határozza meg:

- a) a vezetékes és a mobilhang piacok egymásra hatásának leképzése a szabályozási eszközök szintjére;
- b) befektetési lépcsőhöz kapcsolódó nagykereskedelmi termékek fejlesztése;
- c) szélessávú internetszolgáltatások versenyének erősítése a DSL nagykereskedelmi feltételek javításával;
- d) feltörekvő technológiák támogatása;
- e) párhuzamos infrastruktúrák keresztulajdonlásának csökkentése.

A 2008–2010-es időszakra vonatkozóan a megvalósuló forgatókönyvtől függetlenül a következő két kiemelt területen számol az NHH a szabályozási környezet változásával:

- a) spektrumhasználat liberalizációja;
- b) NGN-specifikus szabályozás.

¹³ az NHH a 2006/2007-es időszakra célul tűzte ki a domináns szereplő forgatókönyvvel összefüggő beavatkozási megoldások vizsgálatát, mivel a trendek valószínűsítik ezen elképzelés megvalósulását

Szintén a 2008-2010-es időszakban a hatékony verseny feltételeinek kialakulásától függően, a közös területeken túlmenően forgatókönyv-specifikus szabályozás is szükségessé válhat a következők szerint:

- a) domináns szereplő forgatókönyv esetén a tartalomszolgáltatással kapcsolatos esetleg szűk keresztmetszetek kezelése;
- b) a fokozódó verseny forgatókönyv esetén pedig a dereguláció, azaz a szektorspecifikus ex-ante beavatkozások fokozatos és optimális csökkentési módjának kidolgozása.

A lehetséges szabályozási beavatkozások mértéke és fókusza tehát jelentős mértékben függ a piac és a verseny fejlődésének irányától, vagyis a szektorban működő szereplők hatékony verseny feltételeinek megteremtési iránti elkötelezettségétől.

2.5. Tények

Az NHH jövőbeni feladata tehát kettős, egyfelől hosszú távon a szűk keresztmetszetek, másrészt a piaci erőfölénnyel való visszaélés megszüntetése a cél. Rövidtávon a legfőbb szűk keresztmetszet a hozzáférési infrastruktúra szintjén adódik, elsősorban a rendkívül magas belépési korlátok miatt. A hatékony verseny kialakításához a szabályozásnak már rövidtávon feladata a hatékony fogyasztói választás és váltás előfeltételeinek megteremtése. Az elkövetkezendő évek piacfejlődési forgatókönyvei közül az NHH a *domináns szereplő* forgatókönyvet preferálja, másodikként elképzelhetőnek tartja a *fokozódó verseny* forgatókönyvet.

3. Összegzés

A nemzeti szabályozó hatóság tehát elkötelezett a gyakorlati piaci verseny körülményeinek megszilárdítására, amelynek egyik szegmense, hogy a felhasználók érdekeinek nagyobb fokú érvényre juttatása a jövőben tovább erősödhet. Ezzel párhuzamosan a központi kormányzat minden körülmények között kész az elektronikus közszolgáltatások kvantitatív és kvalitatív mutatóinak bővítésére, amely egyes kutatások eredménye szerint a nemzetgazdaság fellendülését is magával hozhatja. Hazai sajátosság, hogy a közigazgatás elektronizálása felemás módon halad, hiszen addig, amíg a Miniszterelnöki Hivatal az e-kormányzat és e-közigazgatás működtetéséhez szükséges jogszabályok megalkotásán

dolgozik, illetve központi infrastruktúra folyamatos bővítését végzi, addig a kormányzat más (minisztériumi) szereplői — *a privát szféra csekélyebb érdeklődésére visszautalva, arra hivatkozva* — nem igyekeznek szervezetrendszerükön belül a szükséges strukturális (adminisztratív, szervezeti és infrastrukturális) módosításokat ütemterv szerint végrehajtani. A közigazgatás elektronizálásával szemben a kormányzaton belüli „ellenállás” letörésére a központi kormányzat indirekt utat is igénybe kíván venni, vagyis a privát szféra nyomásán keresztül törekszik pozitív eredmények elérésére.

A Nemzeti Hírközlési Hatóság a központi kormányzat céljait tehát a piacfejlődési forgatókönyv, valamint az ehhez kidolgozott beavatkozási modellek helyes kiválasztásával támogathatja, amely révén a privát szféra ICT szolgáltatásokhoz való hozzájutásának lehetőségei kedvezően változhatnak, így szolgálva pozitívan a közigazgatás további elektronizálását.

Felhasznált irodalom

1. Grainger, Gareth: Freedom of Expression and Regulation of Information in Cyberspace: Issues Concerning Potential International Co-operation Principles. In: The International Dimensions of Cyberspace Law, Law and Cyberspace Series vol. 1., UNESCO Publishing Ashgate Dartmouth, pp 71, 2000.
2. ITTK Csoport: E-közigazgatás - Éves jelentés 2005., Budapest, 2005. december-2006. február
3. Madridi Nyilatkozat – <http://www.madriddeclaritaion.org>
4. Nemzeti Hírközlési Hatóság: Hírközlési statisztikák 1999-2004, Budapest, ISSN 1586-7226, 2005.
5. Dr. Somogyi András: Az aszimmetrikus szabályozás módosulása, „Az Európai Unió távközlés-szabályozásának reformja feladataink és lehetőségeink” konferencia és vitafórum, Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület, Budapest, 2003.
6. Dr. Török Gábor: Az Európai Unió távközlési irányelvei és a magyar versenyjog, Az információs társadalom és jogrendszer – Magyarország az ezredfordulón, Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián, XII. Az információs társadalom kialakulásának hatásai a jogrendszerre, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, ISBN 963 508 371 8, 287-300. oldal, 2002.